ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1984 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Οι ενώσεις γαλλικού δικαίου «Société d'initiatives et de coopération agricoles («SICA») και Société interprofessionnelle de producteurs et expéditeurs de fruits («SIPEFEL») άσκησαν την υπό κρίση αγωγή αποζημιώσεως κατά της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο περιείχε προσφυγή δάσει του άρθρου 175 και αγωγή αποζημιώσεως δάσει του άρθρου 215 της Συνθήκης ΕΟΚ, αλλά με την απάντηση, η δάσει του άρθρου 175 προσφυγή εγκαταλείφθηκε. Ο κύριος λόγος της αγωγής είναι ότι, το 1983, η Επιτροπή υπαιτίως παρέλειψε να λάδει μέτρα ώστε να εμποδίσει την πρακτική ντάμπινγκ κατά την εξαγωγή πρώιμων γεωμήλων από την Ελλάδα στα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, ειδικότερα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Προδάλλεται ότι, ως αποτέλεσμα, οι ενάγουσες ζημιώθηκαν διότι πραγματοποίησαν μικρότερες εξαγωγές και πέτυχαν χαμηλότερες τιμές στις εξαγωγές τους.

Κατά τη διαδικασία έγινε σαφές ότι οι ίδιες οι ενάγουσες δεν είναι παραγωγοί γεωμήλων. Φαίνεται ότι πωλούν τα γεώμηλα που παράγουν τα μέλη τους. Προδάλλεται ότι οι ενώσεις δεν διαθέτουν τα γεώμηλα ως πράκτορες αλλά ως κύριοι. Συνεπώς, θεωρώ ότι η αγωγή είναι παραδεκτή, αλλά μόνο κατά το μέτρο που το προδαλλόμενο αίτημα δασίζεται στη ζημία που οι ενάγουσες υπέστησαν ως πωλητές πρώιμων γεωμήλων.

Η Κοινότητα παράγει 14 εκατομμύρια τόνους «διατηρημένων» γεωμήλων ή παλαιάς εσοδείας, και 2,2 εκατομμύρια τόνους «πρώιμων» γεωμήλων κατ' έτος, μολονότι τα γεώμηλα δεν καλύπτονται από κοινή οργάνωση αγοράς. Τα πρώιμα γεώμηλα είναι κυρίως εαρινής εσοδείας, τα γεώμηλα παλαιάς εσοδείας είναι φθινοπωρινής εσοδείας, τα οποία μπορούν να διατηρηδούν μέχρι τον Ιούλιο περίπου του επόμενου έτους. Επομένως, για ένα χρονικό διάστημα υπάρχει ανταγωνισμός μεταξύ των δύο και τα γεώμηλα παλαιάς εσοδείας στοιχίζουν ένα τέταρτο ή ένα τρίτο της τιμής των πρώιμων γεωμήλων. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι οι κυριότεροι εισαγωγείς τόσο των ελληνικών όσο και των γαλλικών πρώιμων γεωμήλων, μολονότι και οι δύο χώρες εισάγουν και από άλλες μεσογειακές χώρες, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία κυρίως από την Ιταλία, το δε Ηνωμένο Βασίλειο από την Κύπρο.

Στο Δικαστήριο έχουν προσκομιστεί αρκετά αποδεικτικά στοιχεία ως προς το εμπόριο γεωμήλων κατά τα έτη 1980 μέχρι 1983, πολλά από τα οποία είναι αντιφατικά, και που είναι αδύνατο ή δεν χρειάζεται να αναλυδούν. Το καλύτερο που μπορεί να λεχδεί είναι ότι κατά το 1983 η εσοδεία, καίτοι όχι τόσο άφδονη όσο το 1982, ήταν ακόμη σημαντική. Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, είναι σαφές ότι υπήρξε ουσιώδης ποσοστιαία αύξηση των εισαγωγών από την Ελλάδα και τις Κανάρίους και πτώση των εισαγωγών από τη Γαλλία και την Αίγυπτο. Οι γαλλικές εξαγωγές προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία μειώδηκαν επίσης αισδητά· οι εισαγωγές από την Ιταλία του 1983 ήταν χαμηλότερες από τις εισαγωγές του 1980 και 1981, μολονότι τα στοιχεία για το 1982 δεν είναι ακόμη οριστικά. Ασφαλώς, το Μάιο και Ιούνιο υπήρχαν στο Ηνωμένο Βασίλειο σημαντικά αποδέματα γεωμήλων παλαιάς εσοδείας, αλλά επίδραση των αποδεμάτων αυτών επί των τιμών κατά και μετά τις 6-7 Ιουνίου (ημερομηνία την οποία οι ενάγουσες δεωρούν κρίσιμη καδόσον

1 — Μετάφραση από τα αγγλικά.

κατά την ημερομηνία αυτή άρχισαν να πέφτουν οι τιμές των πρώιμων γεωμήλων στην αγορά του Λονδίνου) δεν είναι σαφής ακόμη κι αν πρέπει να προεξοφλείται ότι είχε κάποια επίδραση επί των τιμών των πρώιμων γεωμήλων.

Όσον αφορά την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, η κατάσταση συνοψίζεται ως εξής: το 1983, οι συνολικές εισαγωγές πρώιμων ελληνικών γεωμήλων ανήλθαν σε 37 457 τόνους από τους οποίους, παραβλέποντας ελάχιστες ποσότητες που είχαν παραληφθεί νωρίτερα, δύο τρίτα περίπου έφθασαν κατά τις τρεις τελευταίες εβδομάδες του Ιουνίου, οι δε υπόλοιποι κατά τις τρεις πρώτες εβδομάδες του Ιουλίου. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει περίπου το 12 % των συνολικών εισαγωγών πρώιμων γεωμήλων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα γαλλικά πρώιμα γεώμηλα φθάνουν στο Ηνωμένο Βασίλειο κανονικά τον Ιούνιο και Ιούλιο, κυρίως από τη Βρετάνη. Αυτό που θεωρείται ως κανονικό επίπεδο εισαγωγών το 1983 υπολογίστηκε μέχρι τις 17 Ιουνίου, σύμφωνα με προηγούμενες παραγγελίες, καθόσον οι τιμές ορίζονται 5 ημέρες πριν από την παράδοση. Εν συνεχεία οι εξαγωγές έπεσαν κατακόρυφα μέχρι το τέλος Ιουνίου λόγω, όπως υποστηρίζεται, εισαγωγής σημαντικών ποσοτήτων ελληνικών γεωμήλων σε πολύ χαμηλές τιμές.

Από τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν προσκομιστεί φαίνεται ότι οι τιμές των κυπριακών πατατών ήταν ήδη χαμηλότερες από τις τιμές του 1982 και έπεσαν απότομα μεταξύ 17 και 25 Μαΐου, και όταν έφθασαν τα πρώτα ελληνικά γεώμηλα κατά το τέλος Μαΐου και την πρώτη εβδομάδα του Ιουνίου, πωλήθηκαν σε υψηλότερες τιμές απ' ό,τι τα ισπανικά και ιταλικά γεώμηλα. Φαίνεται ότι τα ελληνικά γεώμηλα είχαν στην αρχή μικρή επίδραση επί των τιμών. Πάντως, είναι σαφές ότι στις ή μετά τις 7 Ιουνίου οι τιμές έπεσαν, ενώ δεν πρέπει να λησμονείται ότι ακόμη κι αν οι εισαγωγές πρώιμων ιταλικών και ισπανικών γεωμήλων έφθαναν προς το τέλος τους, τα τουρκικά γεώμηλα και, ιδίως, μεγάλες ποσότητες κυπριακών γεωμήλων είχαν αρχίσει να παραλαμβάνονται. Τα ελληνικά και γαλλικά γεώμηλα αναμένονταν και μπορούσε εν πάση περιπτώσει να προβλεφθεί ότι το επίπεδο των τιμών θα έπεφτε λόγω των μεγάλων αποθεμάτων, όπως προφανώς συνέβη κατά το ίδιο χρονικό διάστημα του 1982.

Το 1983, τα ελληνικά γεώμηλα έφθασαν στη γερμανική αγορά κατά το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαΐου και οι εισαγωγές συνεχίστηκαν μέχρι τα μέσα Ιουλίου, και στις δύο περιπτώσεις αργότερα απ' ό,τι κατά τα δύο προηγούμενα έτη· κατά το τέλος Μαΐου και στις αρχές Ιουνίου παρελήφθησαν πολύ μικρές ποσότητες γαλλικών γεωμήλων, ενώ η μεγαλύτερη ποσότητα εισήχθη μεταξύ 11 και 30 Ιουνίου. Κατά τον ίδιο αυτό μήνα, κατά τον οποίο οι εισαγωγές υπολογίζονται σε 47 % περίπου των συνολικών εισαγωγών για ολόκληρο το έτος 1983, τα ιταλικά γεώμηλα αντιπροσωπεύουν το 85 % των εισαγωγών. Οι πληροφορίες που διαθέτει το Δικαστήριο ως προς τις τιμές, δεν είναι πλήρεις. Κατά το μέτρο που μπορεί να εξακριβωθεί, οι τιμές γενικά, αν και όχι παντού, ήταν χαμηλότερες από τις τιμές του 1982, καίτοι ορισμένες ποσότητες ελληνικών γεωμήλων ήταν ακριβότερες από ορισμένες ποσότητες ιταλικών γεωμήλων. Δεν έχει δοθεί καμία εξήγηση για τη μείωση των γαλλικών εξαγωγών στη γερμανική αγορά. Όπως στην περίπτωση της αγοράς του Ηνωμένου Βασιλείου, πρέπει να συναχθεί ότι είτε σταμάτησαν οι παραγγελίες είτε ότι οι γάλλοι έμποροι διέκοψαν της εξαγωγές όταν έπεσαν οι τιμές.

Ο λόγος για την πτώση των τιμών στη Γερμανία δεν έχει σαφώς αποδειχθεί. Το γεγονός ότι η πτώση των τιμών άρχισε να εμφανίζεται με την πρώτη σημαντική αύξηση των ιταλικών εξαγωγών, που πραγματοποιήθηκε σε χρόνο κατά τον οποίο μικρή μόνο ποσότητα ελληνικών γεωμήλων είχε εισαχθεί, τείνει να δημιουργήσει την άποψη ότι η αύξηση των προμηθειών ιταλικών γεωμήλων είναι εκείνη που προκάλεσε την πτώση των τιμών. Τα ιταλικά γεώμηλα αντιπροσώπευαν 73 % των συνολικών εισαγωγών τον Απρίλιο και περισσότερο από 80 % τον Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο.

Γίνεται δεκτό ότι το επίπεδο των ελληνικών εξαγωγών προς τη Γαλλία δεν ήταν ιδιαίτερα υψηλό. Πάντως, ως αποτέλεσμα της μείωσης των γαλλικών εξαγωγών προς το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία, υπήρχε

πλεόνασμα γαλλικών γεωμήλων στη γαλλική αγορά που προκάλεσε πτώση των τιμών, την οποία αναμφίβολα επέτεινε η ύπαρξη στην αγορά (μέχρι τις 10 Ιουνίου) μεγάλων ποσοτήτων γεωμήλων παλαιάς εσοδείας. Φαίνεται ότι, στη Γαλλία, τα γεώμηλα που δεν είναι δυνατό να διατεθούν σε ορισμένη ελάχιστη τιμή μπορούν να αποσυρθούν από την αγορά και να καταστραφούν, αφού καταβληθεί στον παραγωγό η τιμή απόσυρσης που καθορίζεται από καιρό σε καιρό. Κατά τις ενάγουσες, στη Βρετάνη αποσύρθηκαν από την αγορά και καταστράφηκαν 1 000 τόνοι γεωμήλων μεταξύ 6 και 9 Ιουνίου και 3 400 τόνοι μεταξύ 13 και 15 Ιουνίου. Εν συνεχεία 1 000 τόνοι περίπου αποσύρονταν και καταστρέφονταν κάθε μέρα. Ελέχθη ότι έναυσμα για το γεγονός αυτό αποτέλεσε η σαφής πτώση της μέσης τιμής των πρώιμων γεωμήλων που σημειώθηκε στις 7 Ιουνίου. Οι ενάγουσες υποστηρίζουν ότι τα πρώιμα γαλλικά γεώμηλα δεν μπορούν να διατηρηθούν στη γη και πρέπει να εκριζωθούν πριν από τις 10 Ιουλίου προκειμένου να γίνουν άλλες καλλιέργειες, ώστε δεν μπορούσαν να αφήσουν τα γεώμηλα στη γη, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή και να περιορίσουν επομένως τη ζημία τους.

Έπεται ότι τα γεώμηλα αυτά έπρεπε να καταστραφούν και οι ενάγουσες υποστηρίζουν ότι δικαιούνται αποζημιώσεως για τη ζημία που υπέστησαν.

Οι προβαλλόμενοι λόγοι μπορούν να καταταχθούν σε τέσσερις κατηγορίες. Πρέπει όμως να εξεταστούν υπό το φως της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση 4/69, *Lütticke* κατά *Επιτροπής*, ECR 1971, σ. 325, σκέψη 10, ότι η συμπεριφορά της Επιτροπής πρέπει να είναι «παράνομη» και ότι η συμπεριφορά αυτή προκαλεί ζημία που αποδεδειγμένως έχει επέλθει. Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας Gand στην υπόθεση 5/66, *Kampffmeyer* κατά *Επιτροπής*, ECR 1967, σ. 245, για να στοιχειοθετηθεί παράνομη συμπεριφορά πρέπει να υπάρχει υπαίτια παράλειψη.

Πρώτον, φαίνεται ότι προβάλλεται ο αόριστος ισχυρισμός ότι η Επιτροπή υπέχει γενική υποχρέωση να προστατεύει τους εμπόρους προϊόντων από περιστατικά όπως τα επικαλούμενα στην υπό κρίση υπόθεση. Στην περίπτωση των αγροτικών προϊόντων, όπου δεν υπάρχει κοινή οργάνωση αγοράς, δεν νομίζω ότι υφίσταται οποιαδήποτε γενική υποχρέωση που να θεμελιώνει αγωγή αποζημιώσεως. Θα πρέπει να αναζητηθεί ειδικότερη νομική υποχρέωση ως προς τους εμπόρους.

Δεύτερον, για να θεμελιώσουν την υποχρέωση αυτή, οι ενάγουσες επικαλούνται ορισμένες ειδικές διατάξεις κοινοτικού δικαίου που μπορούν να εξεταστούν συνοπτικά:

i) Το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι το πρόβλημα οφείλεται σε συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, σε απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων ή σε εναρμονισμένη πρακτική. Οι χαμηλές τιμές των ελληνικών εξαγωγών μπορούν, το πολύ, να αποδοθούν στο σχετικό υψηλό επίπεδο παραγωγής πρώιμων ελληνικών γεωμήλων κατά το 1983 και, όπως ισχυρίζονται οι ενάγουσες, στην απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως να χορηγήσει χρηματική ενίσχυση στους έλληνες παραγωγούς. Δεν νομίζω ότι αυτό αρκεί.

ii) Το άρθρο 91 της Συνθήκης.

Οπωσδήποτε, το άρθρο αυτό είχε εφαρμογή μόνο κατά την αρχική μεταβατική περίοδο και, καθόσον αφορά την Ελλάδα, το ζήτημα της πρακτικής ντάμπινγκ καλύπτεται από το άρθρο 131 της πράξης προσχωρήσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. της 19. 11. 1979).

iii) Το άρθρο 93 της Συνθήκης.

Η εφαρμογή του άρθρου 93, παράγραφοι 1 και 3, επεκτάθηκε στο γεωρ-

γικά προϊόντα βάσει του άρθρου 4 του κανονισμού 26 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/001, σ. 35). Πάντως, οι διατάξεις αυτές δεν είναι επωφελείς για τις ενάγουσες, και όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση 337/82, *St. Nikolaus Brennerei* κατά *HZA Krefeld*, απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1984, σκέψη 12 (που δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στη «Συλλογή»), η Επιτροπή δεν έχει εξουσία να κινεί τη διαδικασία δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 2, σχετικά με τις ενισχύσεις για προϊόντα που δεν καλύπτονται από κοινή οργάνωση αγοράς.

iv) Το άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Οι ενάγουσες δεν εξήγησαν ποια ειδικά μέτρα μπορούσαν να είχαν ληφθεί δυνάμει της διάταξης αυτής και που δεν μπορούσαν να ληφθούν βάσει των άλλων διατάξεων που επικαλούνται.

v) Το άρθρο 169 της Συνθήκης.

Η κίνηση της διαδικασίας, δυνάμει του άρθρου αυτού, κατά των μέτρων που προφανώς σκόπευε να λάβει η ελληνική κυβέρνηση το 1983, δεν θα εμπόδιζε την εφαρμογή των μέτρων αυτών εκτός αν η Επιτροπή είχε ζητήσει και επιτύχει τη λήψη προσωρινών μέτρων βάσει του άρθρου 186 της Συνθήκης. Δεν έχω πειστεί ότι η Επιτροπή διέθετε επαρκή στοιχεία τον Απρίλιο ώστε να δικαιολογείται η κίνηση της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων. Εν πάση περιπτώσει, θεωρώ ότι η παράλειψη αυτή της Επιτροπής δεν συνιστά «παρανομία» ούτε θεμελιώνει υπαιτιότητα. Επιπλέον, δεν υπήρχε επαρκής χρόνος για να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα ώστε να αντιμετωπιστούν, κατά τον τρόπο αυτό, τα προβλήματα που ανέκυψαν με την εσοδεία του 1983. Επομένως, δεν φαίνεται να υπάρχει άμεση αιτιώδης σχέση μεταξύ της βάσει του άρθρου 169 παράλειψης και της προβαλλόμενης πραγματικής ζημίας. Το γεγονός ότι εν συνεχεία κινήθηκε η βάσει του άρθρου 169 διαδικασία δεν μου φαίνεται ότι επηρεάζει το συμπέρασμα αυτό.

vi) Ο κανονισμός αριθ. 17 του Συμβουλίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

Εφόσον το πρόβλημα δεν ανέκυψε λόγω παραβάσεως των άρθρων 85 ή 86, δεν μπορώ να διακρίνω γιατί οι ενάγουσες επικαλούνται τον κανονισμό αυτό.

vii) Ο κανονισμός αριθ. 26 του Συμβουλίου.

Δεν νομίζω ότι ο κανονισμός αυτός περιέχει οποιαδήποτε διάταξη που οι ενάγουσες μπορούν να επικαλεστούν επωφελώς.

viii) Το άρθρο 131 της πράξης προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Ούτε και το άρθρο αυτό παρέχει οποιαδήποτε βοήθεια στις ενάγουσες. Όσον αφορά τα πρώιμα γεώμηλα δεν έχει προβλεφθεί καμιά μεταβατική περίοδος. Συνεπώς, όπως και στην περίπτωση του άρθρου 91 της Συνθήκης ΕΟΚ η πρακτική ντάμπινγκ πρέπει να αντιμετωπίζεται βάσει των κανόνων αρχικής Συνθήκης.

Τρίτον, οι ενάγουσες επικαλούνται το άρθρο 46 της Συνθήκης. Το άρθρο αυτό παρέχει την εξουσία στην Επιτροπή να καθορίζει το ύψος της εξισωτικής εισφοράς που επιβάλλουν τα κράτη μέλη. Ακόμη κι αν η Επιτροπή έσφαλε θεωρώντας ότι, βάσει της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση 80 και 81/77, *Société Les commissionnaires réunis* κατά *Receveur des douanes*, ECR 1978, σ. 927, το εν λόγω άρθρο 46 είχε εφαρμογή μόνο κατά τη μεταβατική περίοδο (βλέπε υπόθεση 337/82, *St. Nikolaus Brennerei* κατά *HZA Krefeld*), δεν θεωρώ ότι η εσφαλμένη αυτή ερμηνεία μιας νομοθετικής διατάξεως συνιστά υπαίτια πράξη που θεμελιώνει αγωγή αποζημιώσεως κατά της Επιτροπής.

Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 46 είχε εφαρμογή μόνο αν τα ελληνικά γεώμηλα αποτελούσαν αντικείμενο «εθνικής οργανώσεως αγοράς ή εσωτερικής ρυθμίσεως ισο-

δυνάμου αποτελέσματος που επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση ομοειδούς παραγωγής σε άλλο κράτος μέλος».

Λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό της εθνικής οργανώσεως αγοράς που έδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση 48/74, *Charmasson* κατά *Minister for Economic Affairs*, ECR 1974, σ. 1383, ελάχιστα αποδεικτικά στοιχεία προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου ως προς την ύπαρξη τέτοιας οργανώσεως αγοράς στην Ελλάδα που να καλύπτει τα γεώμηλα.

Κατά τις ενάγουσες, μια ελληνική επιχείρηση αποκαλούμενη «Αγρέξ», η οποία φέρεται ως δημιούργημα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας, οργανώνει και συντονίζει τις ελληνικές εξαγωγές. Ανεξαρτήτως του αν αυτό συμβαίνει ή όχι, δεν αποδεικνύει καθαυτό την ύπαρξη εθνικής οργανώσεως αγοράς ή εσωτερικής ρυθμίσεως ισοδύναμου αποτελέσματος που επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση της παραγωγής άλλων κρατών μελών. Υποστηρίζεται επίσης ότι στην περίπτωση αυτή τα γεώμηλα πωλήθηκαν μάλλον σε διάφορα μη συνδεόμενα μεταξύ τους κέντρα στην Ελλάδα, παρά διά μέσου μιας εθνικής οργανώσεως αγοράς.

Προβάλλεται πάντως, το επιχείρημα ότι, το 1983, οι έλληνες παραγωγοί έλαβαν οικονομική ενίσχυση, είτε απευθείας από την ελληνική κυβέρνηση είτε μέσω της Αγρέξ, γεγονός που επέτρεψε τα ελληνικά γεώμηλα να πωληθούν με ζημία. Το ότι έγιναν πωλήσεις με ζημία συνάγεται εν μέρει από τη σύγκριση μεταξύ των τιμών στην αγορά της Αθήνας και στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας, σύγκρισης που δείχνει, όπως υποστηρίζεται, ότι οι τιμές στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας ήταν περίπου οι ίδιες ή ακόμη λιγότερο χαμηλές από τις τιμές στην αγορά της Αθήνας, και εν μέρει από τις υπολογιζόμενες τιμές που καταβάλλονταν στους χονδρέμπορους στην Ελλάδα. Ο υπολογισμός αυτός έγινε αφού αφαιρέθηκε από τις τιμές στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γερμανία το υπολογιζόμενο κόστος μεταφοράς των γεωμήλων από την Ελλάδα και το περιθώριο κέρδους των εισαγωγέων. Η Επιτροπή αμφισβητεί την ακρίβεια τόσο των αφαιρέσεων που έγιναν όσο και των τιμών αγοράς στις οποίες αναφέρονται. Πάντως, ακόμη κι αν οι αριθμοί που επικαλούνται οι ενάγουσες γίνουν δεκτοί, δεν έπεται κατ' ανάγκη ότι τα ελληνικά γεώμηλα πωλήθηκαν με τόση ζημία, όπως ισχυρίζονται οι ενάγουσες. Το ζήτημα αυτό μπορεί να λυθεί μόνο μετά από σύγκριση της βασικής τιμής με το κόστος που είχαν οι παραγωγοί, για το οποίο δεν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

Επιπλέον, η πώληση επί ζημία δεν είναι καθαυτό επαρκές στοιχείο ώστε να δικαιολογεί την εφαρμογή του άρθρου 46. Ούτε και συνιστά επαρκή απόδειξη ως προς την ύπαρξη κρατικών ενισχύσεων. Όταν οι τιμές είναι χαμηλές λόγω υπερβολικής προσφοράς, για παράδειγμα, και δεν υπάρχει κατώτατη τιμή ασφαλείας ή, όπως φαίνεται ότι συμβαίνει στη Γαλλία, ορισμένη τιμή βάσει της οποίας τα προϊόντα μπορούν να αποσύρονται από την αγορά, οι παραγωγοί μπορούν κάλλιστα να πωλούν επί ζημία μάλλον, παρά να μη διενεργούν καμιά πώληση. Διαθέτοντας τα προϊόντα τους μπορούν τουλάχιστον να μειώσουν τη συνολική τους ζημία. Οι ενάγουσες επέμειναν στην άποψή τους ότι οι έλληνες παραγωγοί επωφελήθηκαν πράγματι από την κατώτατη τιμή ασφαλείας η οποία, όπως αναφέρθηκε σε διάφορα στάδια της διαδικασίας, ανέρχεται σε 1,15 και 0,85 φράγκα ανά χιλιόγραμμο. Η Επιτροπή το αρνείται. Οποιαδήποτε κι αν είναι η αλήθεια, κατά την άποψή μου δεν έχουν προσκομιστεί ενώπιον του Δικαστηρίου επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι χορηγήθηκε ενίσχυση από οργάνωση αγοράς, όπως υποστήριξαν οι ενάγουσες.

Πάντως, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι ή ελληνική κυβέρνηση είχε την πρόθεση να χορηγήσει οικονομική ενίσχυση στους παραγωγούς. Σε μια κυβερνητική εγκύκλιο της 19ης Μαΐου 1981 περιέχεται υπόσχεση αποζημιώσεως για τις ζημίες της περιόδου 1981 και το από 20 Ιουνίου 1983 έγγραφο της βρετανικής

κυβέρνησης, με το οποίο ζητείται η λήψη μέτρων διασφαλίσεως, αναφέρεται σε πληροφορίες που έδωσε ο έλληνας υπουργός γεωργίας σύμφωνα με τις οποίες το εισόδημα των παραγωγών θα διατηρηθεί στο ίδιο επίπεδο του 1982. Η Επιτροπή προφανώς δέχτηκε τη μεταγενέστερη διάψευση ότι δόθηκαν οποιεσδήποτε ενισχύσεις ή υπόσχεση εγγυήσεως των τιμών, καίτοι το από 7 Ιουλίου 1983 έγγραφο του Μόνιμου Αντιπροσώπου της Ελλάδας και το από 2 Νοεμβρίου 1983 τηλετύπημα του έλληνα υπουργού γεωργίας φαίνεται ότι αναφέρουν τη δυνατότητα κυβερνητικής ενισχύσεως προς διατήρηση των εισοδημάτων, τα δε έγγραφα αυτά δεν αφορούν πραγματικά το έγγραφο της βρετανικής κυβέρνησης.

Θεωρώ ότι το τελευταίο συνιστά απόδειξη ότι οι προβλεφθείσες ρυθμίσεις για τη διατήρηση του εισοδήματος των ελλήνων παραγωγών συνιστούσαν «εσωτερική ρύθμιση ισοδυνάμου αποτελέσματος που επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση ομοειδούς παραγωγής σε άλλο κράτος μέλος» κατά την έννοια του άρθρου 46. Ενθάρρυναν τους παραγωγούς να προβούν σε εξαγωγές παρά να αφήσουν τα γεώμηλα στη γη, παρά την πτώση των τιμών λόγω αυξημένης προσφοράς, εφόσον το εισόδημά τους εν πάση περιπτώσει θα διετηρείτο.

Αντίθετα από άλλες διατάξεις (όπως το άρθρο 130 της πράξης προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας), το άρθρο 46 δεν θέτει ως ρητή προϋπόθεση για την άσκηση των εξουσιών της Επιτροπής την υποβολή σχετικής αιτήσεως. Πάντως, θεωρώ ότι η προϋπόθεση αυτή τίθεται έμμεσα από το άρθρο 46 διότι ορίζει ότι τα κράτη μέλη «επιβάλλουν την εξισωτική εισφορά» και ότι η Επιτροπή «καθορίζει» το ύψος των εισφορών. Συνεπώς, τα κράτη μέλη πρέπει να ζητήσουν από την Επιτροπή να καθορίσει την εισφορά που επιθυμούν να επιβάλουν. Ελλείψει μιας τέτοιας αίτησης δεν μπορεί να επιβληθεί εισφορά διότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καθορίσουν μονομερώς το ύψος της. Αν η ερμηνεία αυτή είναι ορθή, η Επιτροπή δεν διέπραξε παίσμα διότι δεν φαίνεται ότι υπεβλήθη προς αυτήν αίτηση βάσει του άρθρου 46, ούτε και προβάλλεται παρόμοιος ισχυρισμός.

Πάντως, ο εκπρόσωπος της Επιτροπής ισχυρίστηκε ότι οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή δεν ενήργησε βάσει του άρθρου 46 (αν υποτεθεί ότι το άρθρο 46 είχε εφαρμογή) ήταν οι ίδιοι με τους λόγους στους οποίους στήριξε την άρνησή της να ενεργήσει βάσει του άρθρου 130 της πράξης προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Κατά την άποψή μου, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών διατάξεων. Το άρθρο 46 έχει ως σκοπό να επιτρέπει τη διόρθωση των στρεβλώσεων στον ανταγωνισμό οι οποίες προκύπτουν πρωτίστως από τις κρατικές ενισχύσεις και, αντίθετα από το άρθρο 130, δεν απαιτεί να αποδειχθούν οι σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες ή η σοβαρή διατάραξη της αγοράς πριν από την επιβολή εξισωτικής εισφοράς. Κατά συνέπεια, αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή μπορεί να ενεργήσει αυτεπαγγέλτως βάσει του άρθρου 46, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ της άρνησής της να ενεργήσει και της ζημίας που υπέστησαν οι ενάγουσες.

Το Δικαστήριο δεν διαθέτει αποδεικτικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή είχε βάσιμους λόγους να ενεργήσει βάσει του άρθρου 46 πριν από τις 20 Ιουνίου. Κατά το μέτρο αυτό, η Επιτροπή δεν υπέχει ευθύνη για ζημία που προκλήθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή.

Όσον αφορά την κατάσταση μετά την εν λόγω ημερομηνία, μπορούσε να επιβληθεί εξισωτική εισφορά, βάσει του άρθρου 46, «κατά το ποσόν που απαιτείται για την αποκατάσταση της ισορροπίας». Εν προκειμένω, το ποσόν αυτό φαίνεται να είναι η διαφορά μεταξύ της τιμής στον παραγωγό και της τιμής ασφαλείας η οποία, όπως ελέχθη, ανερχόταν σε 85 φράγκα ανά 100 χιλιόγραμμα. Λαμβάνοντας υπόψη το κόστος μεταφοράς και άλλα έξοδα, οι έλλη-

νες παραγωγοί δεν μπορούσαν να πωλούν στο Λονδίνο σε τιμή κατώτερη των 181,7 φράγκων ανά 100 χιλιόγραμμα, χωρίς να έχουν ζημία. Οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι δεν μπορούσαν να πωλήσουν σε τιμή κατώτερη των 154 φράγκων ανά 100 χιλιόγραμμα χωρίς να έχουν ζημία. Πάντως, από τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει ότι στις ή κατά τις 6 Ιουνίου τα γαλλικά γεώμηλα πωλήθηκαν στο Λονδίνο στην τιμή των 195 φράγκων ή και περισσότερο ανά 100 χιλιόγραμμα, και ότι η τιμή των ελληνικών γεωμήλων κυμαινόταν μεταξύ 183 και 207 φράγκων ανά 100 χιλιόγραμμα. Ακόμη και στις 20 Ιουνίου, η τιμή των ελληνικών γεωμήλων κυμαινόταν μεταξύ 176 και 187 φράγκων ανά 100 χιλιόγραμμα.

Εφόσον οι τιμές διατηρήθηκαν στα επίπεδα αυτά μέχρι τις 20 Ιουνίου, δεν μπορεί να λεχθεί ότι οι γάλλοι παραγωγοί ήταν υποχρεωμένοι να πωλούν σε τιμή κατώτερη των 181,7 φράγκων ανά 100 χιλιόγραμμα. Όμως, οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι αποκλείστηκαν από τη σύναψη πωλήσεων στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου από τις 6 Ιουνίου (με μεταγενέστερη παράδοση), όταν το γενικό επίπεδο τιμών ήταν υψηλότερο από αυτό που θα είχε προκύψει αν επιβαλλόταν στα ελληνικά γεώμηλα εξισωτική εισφορά ίση προς τη διαφορά μεταξύ της τιμής στον παραγωγό και της τιμής ασφαλείας. Επομένως, δεν θεωρώ ότι η επιβολή εξισωτικής εισφοράς θα είχε διαφορετικό αποτέλεσμα. Φαίνεται ότι η επιβολή τέτοιας εισφοράς μετά τις 20 Ιουνίου, εν πάση περιπτώσει, δεν θα επανέφερε την κατάσταση που επικρατούσε στην αγορά πριν από τις 7 Ιουνίου. Δεν νομίζω ότι υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ της ενδεχόμενης ζημίας και της μη επιβολής εξισωτικής εισφοράς.

Τέλος, οι ενάγουσες επικαλούνται το άρθρο 130 της πράξης προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Η Επιτροπή έχει αρμοδιότητα να επιτρέπει τη λήψη μέτρων διασφαλίσεως κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους, φαίνεται δε ότι το 1983 υποβλήθηκαν δύο σχετικές αιτήσεις βάσει του άρθρου 130, παράγραφος 2.

Η πρώτη αίτηση υποβλήθηκε από τη γαλλική κυβέρνηση με έγγραφο της 9ης Ιουνίου και τηλετύπημα της 10ης Ιουνίου. Η Επιτροπή απέρριψε την αίτηση με απόφαση της 17ης Ιουνίου λόγω του ότι οι ελληνικές εξαγωγές ήταν ασήμαντες και οι τιμές των ελληνικών γεωμήλων δεν ήταν χαμηλότερες από τις τιμές των ιταλικών γεωμήλων. Η γαλλική αίτηση απέβλεπε στη λήψη μέτρων για την προστασία της γαλλικής αγοράς. Η εν λόγω αγορά δεν είχε διαταραχθεί από σημαντική αύξηση των εισαγωγών από την Ελλάδα. Οι εισαχθείσες ποσότητες ήταν μικρές. Οι δυσχέρειες στη γαλλική αγορά προέκυψαν εν μέρει από την αύξηση των εισαγωγών ιταλικών γεωμήλων, κυρίως όμως από τη διακοπή ή τη μείωση των γαλλικών εξαγωγών προς το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία. Επομένως, το εμπόριο γεωμήλων μεταξύ Γαλλίας και Ελλάδας δεν αποτελούσε αιτία σοβαρών διαταραχών στη γαλλική αγορά. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τα μέτρα διασφαλίσεως έναντι των ελληνικών εξαγωγών προς τη Γαλλία δεν θα ήταν πρόσφορα. Η απαγόρευση των ελληνικών εξαγωγών προς τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να διευκολύνει την κατάσταση στη Γαλλία, επιτρέποντας στους γάλλους παραγωγούς να πραγματοποιήσουν εξαγωγές. Ενόψει των πιθανών αποτελεσμάτων παρομοίων μέτρων στην αγορά της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και χωρίς σχετική αίτηση της κυβερνήσεως της Γερμανίας ή του Ηνωμένου Βασιλείου, θεωρώ ότι η λήψη παρόμοιων μέτρων, αιτήσει της γαλλικής κυβερνήσεως, δεν θα ήταν πρόσφορη.

Από ό,τι είναι γνωστό, η γερμανική κυβέρνηση δεν ζήτησε τη λήψη μέτρων διασφαλίσεως. Η δεύτερη αίτηση που υποβλήθηκε βάσει του άρθρου 130, παράγραφος 2, με έγγραφο της 20ής Ιουνίου, το οποίο αναφέρθηκε ήδη, προερχόταν από τη βρετανική κυβέρνηση. Με το έγγραφο αυτό ζητήθηκε από την Επιτροπή να ενεργήσει

εντός 24 ωρών, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 130, παράγραφος 2. Με απόφαση της 1ης Ιουλίου, η Επιτροπή απέρριψε την αίτηση, διότι έκρινε ότι τα ελληνικά γεώμηλα δεν προκαλούσαν σοβαρές διαταραχές στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου. Η απόφαση αναφέρει ότι οι ελληνικές εξαγωγές προς το Ηνωμένο Βασίλειο αντιπροσώπευαν μόνο το 10 % περίπου των συνολικών εισαγωγών· οι τιμές των ελληνικών γεωμήλων ήταν χαμηλότερες από τις τιμές των ανταγωνιστικών προϊόντων λόγω διαφορών στην ποικιλία και στην ποιότητα και σπάνια επηρέασαν την εξέλιξη των τιμών των βρετανικών προϊόντων και εκείνων των κυριότερων προμηθευτικών χωρών· κατά την απόφαση, οι βρετανικές τιμές ήταν υψηλότερες από τις τιμές της ίδιας περιόδου του 1981.

Για να θεμελιωθεί ευθύνη λόγω ζημίας, έπρεπε να αποδειχθεί ότι, κατά την εκτίμηση κατά πόσον πρέπει να επιτραπεί η όχι η λήψη μέτρων διασφαλίσεως, η Επιτροπή διέπραξε προφανές πταίσμα. Το ενδεχόμενο πταίσμα βρίσκεται στην εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι ελληνικές εξαγωγές δεν προκάλεσαν σοβαρές διαταραχές στην αγορά. Κατά την άποψή μου, το γράμμα του άρθρου 130, παράγραφος 2, επιβάλλει όπως, κατά την εκτίμηση αυτή, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου και όχι, όπως φαίνεται να υποστηρίζει ο εκπρόσωπος της Επιτροπής, τον όγκο των ελληνικών εξαγωγών στο σύνολο του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Όπως ελέχθη, από τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία δεν προκύπτει ότι οι ελληνικές εξαγωγές προκάλεσαν διαταραχές στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου. Αντίθετα, φαίνεται ότι η συγκέντρωση προσφοράς από διάφορες εξαγωγικές χώρες προκάλεσε περαιτέρω πτώση των τιμών, οι οποίες προφανώς ήταν ήδη χαμηλές. Κατά το χρόνο που η Επιτροπή εξέταζε την αίτηση της βρετανικής κυβερνήσεως, τα γαλλικά γεώμηλα, εκτός από μικρές ποσότητες, δεν πωλούνταν πλέον στην αγορά του Λονδίνου. Ακόμη κι αν είχαν ληφθεί μέτρα διασφαλίσεως και οι ελληνικές εξαγωγές είχαν σταματήσει, η εισαγωγή μεγάλων ποσοτήτων γαλλικών γεωμήλων πιθανόν να μη βελτίωνε την κατάσταση στην αγορά. Εν πάση περιπτώσει είναι αμφίβολο αν οι ενάγουσες θα πραγματοποιούσαν εξαγωγές στις τιμές που ίσχυαν μετά τις 6/7 Ιουνίου.

Συνεπώς, ακόμη κι αν μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η εκτίμηση της Επιτροπής ήταν τόσο εσφαλμένη, πράγμα που θεωρώ ότι δεν έχει αποδειχθεί, ώστε να θεμελιώνει αγωγή αποζημιώσεως, δεν έχει αποδειχθεί καμιά αιτιώδης σχέση μεταξύ του πταίσματος και της επικαλούμενης ζημίας.

Ακόμη κι αν είχα την άποψη ότι οι ενάγουσες απέδειξαν την ύπαρξη πταίσματος της Επιτροπής και αιτιώδους σχέσεως μεταξύ του πταίσματος και της ζημίας που υπέστησαν, θα εξακολουθούσα να έχω τη γνώμη ότι η αγωγή αποζημιώσεως δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί υπό την παρούσα της μορφή. Οι ενάγουσες υποστήριξαν την αγωγή τους ως να την είχαν ασκήσει ως παραγωγοί και δεν υπάρχει σαφής απόδειξη για τη ζημία που υπέστησαν ως έμποροι.

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν, είμαι εν πάση περιπτώσει της γνώμης ότι η αγωγή πρέπει να απορριφθεί, οι δε ενάγουσες να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας και της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.